ATOS - základní informace o Touretteově syndromu

Základní informace

► **TOURETTEŮV** (čti turetův) **SYNDROM** (dále jen **TS**) je **vrozené neurologicko–psychiatrické** onemocnění (tzn. postihující mozek). Negativně ovlivňuje **hybnost** člověka a některé prvky **chování**. Syndrom se nazývá po svém objeviteli, jímž byl v r. 1885 francouzský neurolog **Gilles de la Tourette** (1857-1904).

Příčina

► TS je způsoben **vrozeným** postižením **hlubokých částí** (jader) **mozku**, odborně zvaných **BAZÁLNÍ GANGLIA**.

Příznaky

► **TIKY** (čti tyky). Pro onemocnění jsou typické především **POHYBOVÉ** tiky, nejčastěji mrkání, trhání hlavou a končetinami, různé grimasy apod. Tiky mohou být i **ZVUKOVÉ** např.: posmrkávání, chrochtání, pískání, vykřikování slov a vět, jejich opakování apod. Výkřiky i pohyby mohou mít nevhodný nebo neslušný obsah. Tiky se vyskytují **mnohokrát za den** a **zhoršují se při stresu**. Typ, intenzita i tíže tiků se může **v čase měnit**. Tikům předcházejí **nepříjemné pocity**, jimiž je pacient **k provedení tiku nucen** (např. pálení v očích před mrknutím, ztuhnutí šíje ustupující záškubem hlavy ad.). Po vykonání tiku nepříjemné pocity ustoupí a nastává **dočasná úleva**. Tiky jsou **částečně potlačitelné vůlí**.

► **PORUCHY CHOVÁNÍ** patří mezi časté příznaky TS. Projevují se např.: neklidem, nesoustředěností, neposedností, nutkavým jednáním a myšlenkami, puntičkářstvím, prováděním různých rituálů, výbušností, agresivitou, sebepoškozováním. Tyto příznaky ale nemusejí být vždy přítomny.

► U pacientů s TS se často vyskytují **ŠKOLNÍ PROBLÉMY**, **ÚZKOST**, někdy i **DEPRESE** ad.

Výskyt

► TS postihuje **všechny rasy světa**. **Muži** jsou stiženi zhruba **třikrát až čtyřikrát častěji** než **ženy**.

► TS trpí nejméně **50 lidí z 100 000**. Mezi dětmi je ale počet postižených vyšší, až 1 %.

► Onemocnění nejčastěji **začíná v dětství kolem 7. roku věku**, nejpozději však do 18 let.

Průběh a závažnost

► TS je porucha **celoživotní**, avšak asi u 20% pacientů v dospělosti příznaky zcela vymizí. **Míra postižení se může v čase měnit**.

► **První příznaky** mohou být nenápadné, později následuje jejich plné rozvinutí. Přechodné **zhoršení** nastává **na začátku puberty**. V dospělosti obvykle tikové projevy ustupují a dochází k zlepšení a stabilizování potíží.

► Při vstřícném přístupu okolí je většina osob s TS schopna vést **plnohodnotný život** bez větších obtíží.

Dědičnost

► TS je z části **dědičný**. Na vzniku a tíži poruchy se značně podílejí i **vlivy působící na vývoj plodu před narozením**.

Inteligence

► TS **nemá vliv na inteligenci** a nezpůsobuje mentální postižení.

► Pacienti s TS často mají nevšední **tvořivé schopnosti**. TS zřejmě trpěl W. A. Mozart, Ch. Dickens, H. Ch. Andersen, E. Zola a další vynikající osobnosti.

Výchova

► K dětem s TS je třeba přistupovat **vlídně**, **shovívavě**, **trpělivě** a poskytnout jim dobré rodinné zázemí.

► Není správné hněvat se na děti s TS kvůli jejich tikům a poruchám chování, i když se nezřídka jeví jako „zlobení“. Nemohou za ně. Chybou nepoučených rodičů a pedagogů bývá, že považují projevy TS (především tiky) za zlozvyky a snaží se je děti odnaučit, což je nesmyslné a nesprávné! Dítě s TS **nesmí být za své obtíže trestáno!** Trestání jen zhorší projevy poruchy.

Škola

► Je nutné **dětem vysvětlit**, úměrně jejich věku, **podstatu a příčinu jejich potíží**.

► Všichni **vyučující i spolužáci** žáka s TS by měli být **poučeni** o nemoci a jejích projevech.

► Dítě s TS potřebuje **INDIVIDUÁLNÍ PŘÍSTUP**. Ve škole je nutno **předejít** nežádoucímu **stresu**. Žák musí mít k dispozici **přesný rozpis** výuky, domácích úkolů a termínů zkoušení. Učitel by měl cíleně upevňovat **pravidelné návyky** a tím během výuky navodit pocit jistoty. U dětí s TS je častá **porucha počítání (dyskalkulie)**, **čtení (dyslexie)** a **psaní (dysgrafie)**. Na místě je proto **ústní zkoušení**, písemné testy jsou nevhodné, zvláště je-li čas na jejich provedení omezený.

► Kromě pohybových a zvukových tiků trpívají děti s TS **PORUCHOU POZORNOSTI** (snadné rozptýlení, špatné soustředění, zapomnětlivost, nedokončování úkolů, zdánlivá neposlušnost apod.) jsou **HYPERAKTIVNÍ** (tělesný neklid, hlučnost, trvalé mluvení atd.) a nadměrně **IMPULZIVNÍ** (skákání do řeči, vyrušování, netrpělivost atd.). Vyučování by mělo probíhat **ve třídách s malým počtem žáků**. Žák s TS potřebuje **volnější režim výuky** s vyšším množstvím přestávek a možností **uvolnění během hodin**.

► **Diagnóza TS není důvodem k umístění žáka do zvláštní školy!**

► Dítě s TS je v kolektivu kvůli svým potížím nezřídka terčem **posměchu a šikanování**. Tomu je třeba **včas zamezit**.

► Úkolem učitele je vyvolat pocit vzájemné důvěry, kladně působit na sebevědomí žáka, patřičně jej povzbuzovat k další práci a pomoci mu tak překonat jeho školní problémy.

Diagnóza a prevence

► Základem kvalitní léčby je **správná a včasná diagnóza**. TS je však málo znám v laické i odborné veřejnosti. Řada případů TS tak není vůbec rozpoznána a léčena.

► Obvykle **prvním, kdo si všimne** u dětí projevů TS, je jeho **rodič či učitel**. Tiky či poruchy chování se nesmí u dětí podceňovat! Jsou vždy důvodem k urychlené návštěvě lékaře.

► Pacient s TS se musí **chránit před stresem**. Z toho důvodu je u nemocných s TS **nevhodný výkon základní vojenské služby**. Většina osob s TS **může provádět činnost s nároky na pozornost**. TS není důvodem k odebrání řidičského průkazu.

Léčba

► Projevy TS se dají velmi pozitivně ovlivnit **vnějšími podmínkami**. V příznivém prostředí část nemocných dokonce nemusí užívat žádné léky. Léčebně působí **správně cílená výchova**, přiměřený **přístup ve škole** i provádění **zájmových činností**. Všichni lidé, s kterými pacient s TS přichází do užšího kontaktu, by měli být seznámeni s podstatou jeho obtíží. Prospěšné je také **psychologické poradenství**.

Léky

► U těžších případů TS jsou k dispozici **LÉKY**, které pomáhají potlačovat tiky a zmírňovat poruchy chování. Při jejich užívání je ale třeba pamatovat na jistá omezení (např. vyvarování se alkoholu) a především na **možnost vedlejších účinků**. Aby měla léčba patřičný efekt, musí se léky užívat svědomitě dle předpisu.

© MUDr. Ondřej Fiala, Ph.D. pro ATOS, 2008

odborná konsultace: Prof. MUDr. Evžen Růžička, DrSc.